

A katolikus oktatás elmúlt huszonöt éve – előzmények rövid áttekintése

A katolikus oktatás elmúlt huszonöt évének elemzése szerteágazó feladat. Ugyan lehet egyszerűen csak az intézményrendszer átalakulásáról, változásáról, bővüléséről beszélni, azonban meglátásom szerint a téma ennél jóval komplexebb. Nem lehet ugyanis önmagában értelmezni a katolikus oktatási intézményrendszer elmúlt huszonöt évének fejlődését anélkül, hogy azt ne helyeznénk el Magyarország XX. századi történelmében, valamint ne beszéljünk az állam és az egyház rendszerváltozást követő kapcsolatáról.

A történelem síkján azért is fontos elhelyezni e kérdést, mert a katolikus oktatás (de általában véve a felekezeti oktatás is) a XX. században a társadalom és a politika részéről érzékeny területté vált, mely erősen befolyásolta és befolyásolja a mai napig az oktatáspolitikát.

A rendszerváltozást követően az egyház és az állam kapcsolatát pedig az azt szabályzó jogszabályok oldaláról érdemes megközelíteni. Ennek legfontosabb eleme a lelkiismereti és vallásszabadságról valamint az egyházakról szóló 1990. IV. törvény volt, melyet paradox módon még a rendszerváltozás előtti utolsó parlament fogadott el. Ez a jogszabály a mai napig érezteti hatását. A jogszabály ugyan az állam és az egyház kapcsolatát a kulturális, oktatási, szociális területen történő együttműködés területén megfelelő szintre emelte, de mégsem vállhatott a kapcsolat kiegyensúlyozottá. A kiegyensúlyozatlanság két fő okra vezethető vissza. Egyrészt az egyház részéről a túlvállalás, másrészt az állam oldaláról a hosszú távú finanszírozás megoldásának hiánya volt tapasztalható.

A túlvállalás kérdése a történelmi előzményekre vezethető vissza. Az 1948. előtti időszakban a felekezetek, így a katolikus egyház által fenntartott intézmények is, megkerülhetetlen szereplői voltak az oktatásnak. Míg az *„államosítást megelőzően Magyarországon az összes oktatási intézmény közel 53 %-a egyházi fenntartású volt, sőt ha leszámítjuk az óvodákat és a felsőoktatási intézményeket, úgy ez az arány megközelítette a 60 %-ot !”*¹ Melyből több mint háromezer oktatási intézményt a katolikus egyház tartott fenn, addig ez a helyzet 1945. és 1950. között alapjaiban változott meg. A kommunista hatalomátvételt követően jogszabályi és adminisztratív eszközökkel lényegében a katolikus (de mondhatnám a felekezeti) oktatás Magyarországon ellehetetlenült. 1950-től már csak nyolc katolikus gimnázium és négy szerzetesrend kaphatott működési engedélyt. Az anyagi és ingatlanvagyontól való megfosztás magával hozta, hogy a katolikus egyház a hagyományosan betöltött oktatási feladataik egészen a rendszerváltozásig korlátozottan, illetve egyáltalán nem tudta gyakorolni.

Ezen előzmények ismeretében érthető, hogy a rendszerváltozáskor és az azt követő időszakban, sőt a mai napig is érezhetően a katolikus (de mondhatnánk más felekezeteket is)

értelmiség részéről az egyházi oktatás minél szélesebb körű újraindítására, bővítésére. Ehhez hozzájárul a megmaradt egyházi intézmények köré kialakult társadalmi nimbusz is, melyről Lukács László 1994-es írásában így nyilatkozott: *„A nyolc iskola jól vizsgázott, minden hibája ellenére. Vállalták a feszültségeket és szintézist teremtettek belőlük. Adták a papi és szerzetesi utánpótlás felét, s fölneveltek egy olyan keresztény értelmiségi réteget is, amely ma megjelenhetett a közéletben.”*²

Lábjegyzet:

1. Fedor Tibor: *Tájékoztató a volt egyházi ingatlanok tulajdoni helyzetének rendezéséről* in.: http://misc.kim.gov.hu/binary/6372_ingatl_rend_kek.pdf#page=21&zoom=auto,0,634 (letöltés: 2015. 08. 10.)
2. Lukács László: *Ki nevel és mire?* in.: *Vigilia* 1994. évi 4. 241. old.